

VIEDOKLIS PAR COVID-19 ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀ PĀRSKATĪTAJĀM FINANŠU MINISTRIJAS MAKROEKONOMIKAS PROGNOZĒM

Šajā dokumentā ir sniegts Fiskālās disciplīnas padomes (turpmāk – Padome) viedoklis par Finanšu ministrijas (turpmāk – FM) izstrādātajām makroekonomikas prognozēm, kas tiks izmantotas par pamatu Latvijas Stabilitātes Programmas (turpmāk – SP) 2020.-2023. gadam (2020./23.) izstrādei, ko plānots iesniegt Ministru kabinetā 2020. gada aprīlī. Lai atbalstītu darbu pie gadskārtējo dokumentu – SP un vidēja termiņa budžeta ietvara (turpmāk – VTBI) – izstrādes, tika noslēgta vienošanās par agrīnu Padomes apstiprinājuma sniegšanu FM makroekonomikas prognozēm.

Saskaņā ar Vienošanos par sadarbību (*Vienošanās*), kas parakstīta 2016. gada 8. februārī, Padome ir atbildīga par FM makroekonomisko prognožu apstiprināšanu. Prognožu apstiprināšanas procedūras laikā Padomei tika iesniegti detalizēti FM prognožu dati, tajā skaitā iekšzemes kopprodukta (turpmāk – IKP) struktūra un atsevišķu IKP komponentu attīstības scenāriji. Padome ir konsultējusies ar ārējiem ekspertiem, lai iegūtu pēc iespējas dažādus viedokļus par norisēm Latvijas ekonomikā.

Padomes pienākums ir sniegt apstiprinājumu makroekonomiskajiem indikatoriem atbilstoši Fiskālās disciplīnas likuma 20. pantā noteiktajam rādītāju tvērumam (rādītāji apkopoti 1. tabulā šī dokumenta beigās).

Sakarā ar ārkārtējo situāciju COVID-19 attīstības dēļ Finanšu ministrija ir pārveidojusi makroekonomikas attīstības prognozes, paredzot novirzīšanos no š.g. februārī izstrādātām un Padomes locekļu izvērtētām makroekonomikas prognozēm Stabilitātes programmai 2020/2023¹.

Š.g. 3. aprīlī Padome saņēma atjaunotas makroekonomiskās prognozes (turpmāk – CoV SP 2020./23.), kuras ietver COVID-19 krīzes ietekmes konsekvences un kuras tiks izmantotas Stabilitātes Programmas 2020-2023 izstrādei.

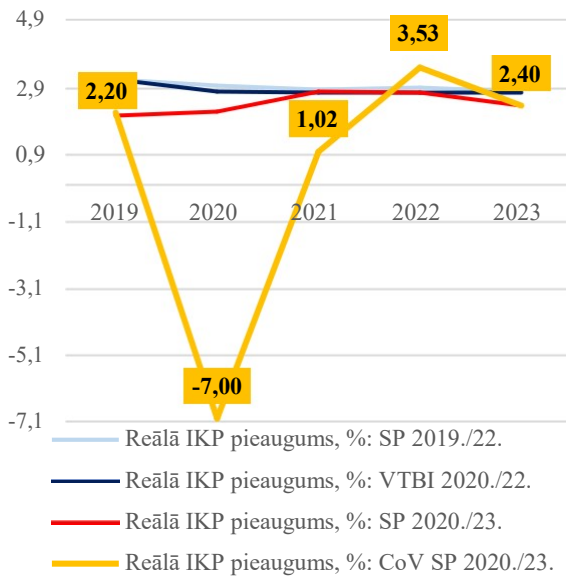
Saskaņā ar Vienošanās punktu 4.9. Padome papildina savu februāra viedokli par makroekonomikas prognozēm, jo makroekonomiskā attīstība pandēmijas apkarošanas dēļ novirzās no iepriekš saskaņotā scenārija.

Padome un FM veica prognožu apspriedi rakstiskās konsultācijas formā, uzdeva jautājumus un saņēma skaidrojumus no FM pārstāvjiem. Pamatojoties uz pašlaik pieejamo informāciju, Padome izsaka viedokli par galvenajiem makroekonomiskiem rādītājiem.

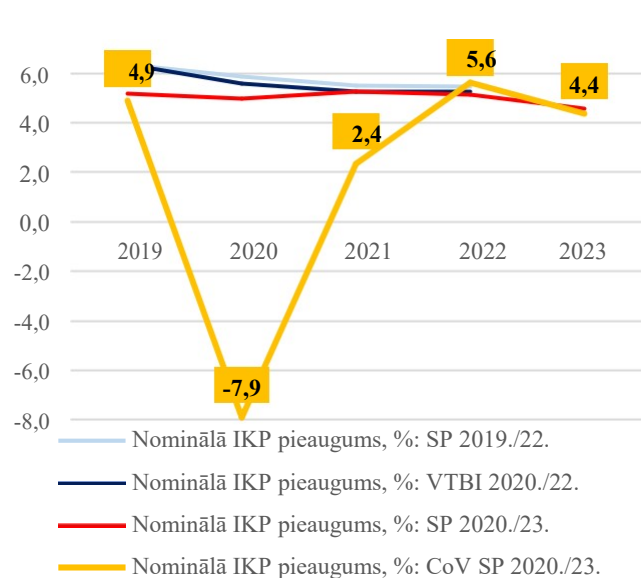
Padome izsaka viedokli par reālā IKP prognozi CoV SP 2020/23 un atzīmē, ka salīdzinājumā ar iepriekšējo prognozi 2020. gada februārī (SP 2020/23), reālā IKP pieauguma temps 2020. gadam ir samazināts par 9,2 %, bet 2021. samazināts par 1,8%, sagaidot 1,02% IKP pieaugumu. IKP izaugsmes prognoze 2022. gadam pārsniedz iepriekš prognozēto vērtību par 0,7%p. Izaugsmes temps 2023. gadam paliek nemainīgs, salīdzinot ar februārī izvērtēto prognozi (1. attēls). Padome uzskata, ka nenoteiktības apstākļos IKP kritums (-7%) ir relatīvi konservatīvs novērtējums, ņemot vērā, ka atsevišķu nozaru atkopšanās var iekavēties. Īpaši jutīgas būs eksportējošas nozares, kuras atkarīgas no citu valstu atkopšanās procesiem. Latvijas Banka 26. martā paziņoja reālā IKP krituma prognozi (-6,5%) 2020. gadam, tomēr vēlākās publikācijās atzīmēja, ka kritums var būt vēl lielāks. Padome atzīmē, ka IKP krituma piesardzīgāks vērtējums (-8 līdz -9%) būtu drošāka izvēle, jo tas ļautu piesardzīgāk novērtēt fiskālas iespējas, un izvairīties no pārmērīga un strauja valsts parāda pieauguma.

Padome uzskata, ka pašreizējos augstas nenoteiktības apstākļos -7%, kā vienīgā prognoze nav pietiekami piesardzīga izvēle.

¹ Makroekonomikas prognožu apstiprināšana: <https://fdp.gov.lv/17022020-fdp-viedoklis-par-finansu-ministrijas-makroekonomisko-raditaju-prognozēm>

1. attēls. Reālā IKP pieauguma prognoze.
(līkne CoV SP 2020./23. – COVID_19 krīzes scenārijs) Avots: FM.

2. attēls Nominālā IKP pieauguma prognoze.
(līkne CoV SP 2020./23. – COVID_19 krīzes scenārijs) Avots: FM.

Padome izsaka viedokli par nominālā IKP prognozi CoV SP 2020/23. Salīdzinot ar prognozi 2020. gada februārī (SP 2020/23), nominālā IKP prognoze 2020. gadam samazināta par 12,9% un 2021. gadam samazināta par 2,9%. Prognoze 2022. gadā pārsniedz februārī prognozēto par 0,5%p., savukārt 2023. gadam prognoze samazināta par 0,2%p., (2. attēls).

Gan reālā gan nominālā IKP pieauguma tempu CoV SP 2020./23. prognoze, atspoguļo strauju ekonomikas atkopšanās scenāriju. Šāds scenārijs Latvijai, kā mazai atvērtaī ekonomikai ir maz ticams un nevar paredzēt, ka ekonomika ātri atveseļosies. Pēc OECD aplēsēm COVID-19 vīrusa ierobežošanas pasākumi ir samazinājuši ekonomikas aktivitāti attīstītajās valstīs par 20-30% un katrs šāds mēnesis IKP izaugsmi samazina par 2%². Līdz ar to FM piedāvātais scenārijs atspoguļo cerību par to ka, ka krīze būs īsa un pēc tās sekos salīdzinoši ātra ekonomikas atkopšanās (skat. Piezīmi³).

Realizējoties FM piedāvātajām prognozēm, VTBL 2020/2022 izdevumu daļa ievērojami pārsniegs budžeta finansiālās iespējas. Pēc provizoriska izvērtējama, saglabājot VTBL 2020/2022 ieplānoto izdevumu un ienākumu līmeni, un, ņemot vērā COVID-19 ietekmes mazināšanas pasākumu fiskālo ietekmi, vispārējās valdības budžeta bilance 2020. gadā varētu sasniegt -5,5% deficītu. Saglabājot nemainīgu plānoto izdevumu apjomu 2021. un 2022. gadiem, deficīts šajos gados sasniegs vairāk kā -4%. Tādēļ Padome vērš uzmanību uz potenciālo nepieciešamību savlaicīgi ieplānot budžeta konsolidēšanas pasākumus, sākot ar 2021. gadu, jau šobrīd izvērtējot prioritārās, saudzējamās nozares un paredzot konsolidēšanas pasākumus kā daļu no krīzes izejas stratēģijas.

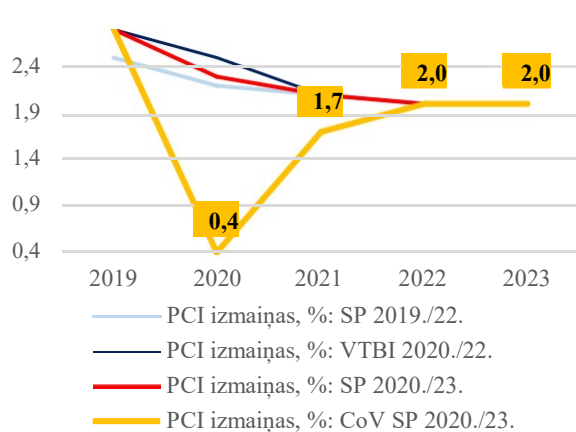
Padome izsaka viedokli par patēriņa cenu indeksa (turpmāk – PCI) prognozi un atzīmē, ka, salīdzinot ar prognozēm SP 2020/2023, 2020. gadam, PCI ir samazināts par 1,9%, bet 2021. gadam samazināts par 0,4%p.

² OECD <https://www.oecd.org/newsroom/oecd-updates-g20-summit-on-outlook-for-global-economy.htm>

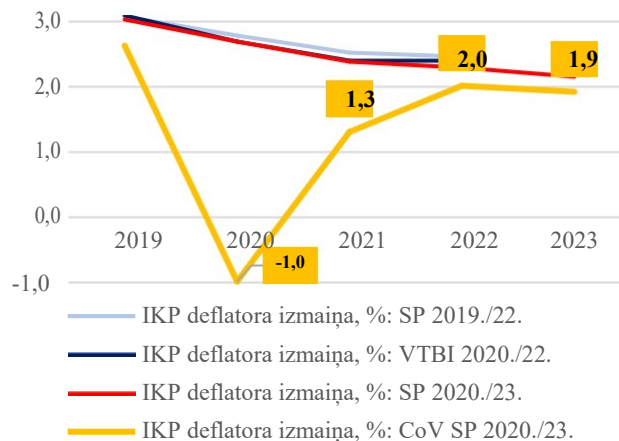
³ **Piezīme:** Padomes locekļu diskusijā izteikts arī viedoklis, ka vērtējot FM prognozes nevis no IKP izaugsmes tempu, bet IKP līmeņu viedokļa, saskatāms nevis V veida ()\straujas atkopšanās scenārijs), bet drīzāk maigs "U" vai "L" scenārijs. Atjaunošanās 2021./2022. gadā ir samērā vāja, un 2019. gada līmeni ekonomika varētu atgriezties tikai 2023. gadā.

Attiecībā uz 2022. un 2023. gadu PCI korekcijas nav veiktas (3. attēls). Salīdzinot ar Latvijas Bankas prognozēto inflāciju 2020. gadam (0,5%) FM pieņēmumi ir nedaudz piesardzīgāki.

Patēriņa tendence kopumā ir prognozējama kā piesardzīga, tomēr, ja krīzes situācija saglabāsies ilgāk par pus gadu, bezdarbnieku īpatsvars turpinās pieaugt un darba devēju iespējas noturēt atalgojumu iepriekšējā līmenī kļūs arvien ierobežotākas, tas var novest pie deflācijas atsevišķos 2020. gada mēnešos.

3. attēls. Inflācijas prognoze. (līkne CoV SP 2020./23. – COVID 19 krīzes scenārijs)
Avots: FM.

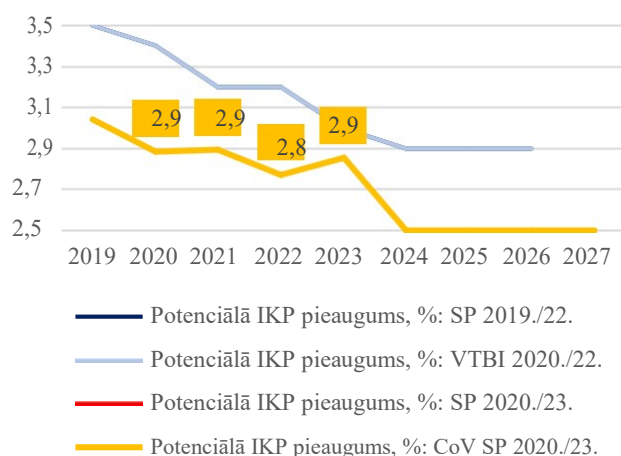

4. attēls. IKP deflatora prognoze. (līkne CoV SP 2020./23. – COVID 19 krīzes scenārijs)
Avots: FM.

IKP deflatora prognoze CoV SP 2020./23. prognozēs ir samazināta, salīdzinot ar SP 2020./23, visam prognozēšanas periodam. Ir prognozēts deflatora vērtības samazinājums 2020. gadam par 3,7%, 2021. gadam par 1,1%, 2022. gadam par 0,3%., 2023. gadam samazinājums par 0,2%., (4. attēls).

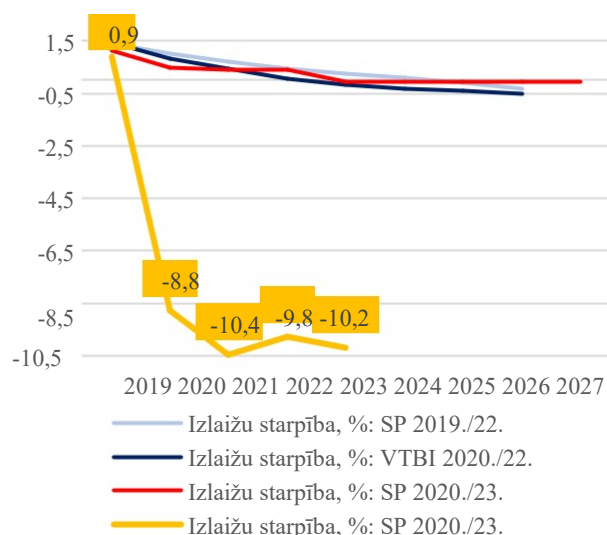
Padome izsaka viedokli par potenciālā IKP un izlaides starpības prognozi Cov SP 2020/23. Salīdzinot ar SP 2020/23 atjaunotās makroekonomikas prognozēs izlaides starpība (6.attēls) samazināta 2020. gadam par 9,2%, 2021. gadam par 10,8%, 2022. gadam par 10,2%, 2023. gadam samazināta par 10,1%. Potenciālā IKP izaugsmes novērtējums, salīdzinot ar š.g. februārī izvērtētām prognozēm, nav mainīts, (5. attēls).

Pieņemot, ka 2021. un 2022. gadā sagaidāma tikai vāja ekonomikas atveseļošanās, var paredzēt, ka COVID-19 krīzes sekas ietekmēs ekonomiku arī strukturāli, kas var ietekmēt arī ekonomikas potenciālu kopumā. Lai gan pašlaik nav jaunu indikāciju, ka ekonomikas potenciāls būtu neatgriezeniski zudis, nākotnē to prognozējami ietekmēs palielošas izmaiņas transporta nozarē, kas sākas vēl pirms COVID-19 krīzes, it īpaši ostu segmentā. Saņemot jaunākus datus, kas ļaus atgriezties pie IKP prognožu novērtējuma jau 2020. gada jūnijā, potenciālā IKP un izlaides starpības novērtējums būs jāpārskata.

5. attēls. Potenciālā IKP pieaugums, %.

Avots: FM.

6. attēls. Izlaižu starpības, % no potenciālā IKP.

Avots: FM.

Pašlaik ir nepieciešami vairāki makroekonomiskās attīstības scenāriji, arī esošās neskaidrības situācijā ir jāspēj redzēt un saprast fiskālās sekas ilgstošas recesijas gadījumā.

Kopumā Padome atzīmē, ka nebūtu sagaidāma strauja ekonomikas atveseļošanās, it īpaši tūrisma nozarē un saistītās nozarēs. Kā piemēru var minēt 2003. gada SARS uzliesmojumu, kuram bija liela ietekme ārpus Ķīnas. Jau pašlaik redzams, ka COVID-19 uzliesmojums ir globāls un tā sekas būs daudz smagākas.

Jau pašlaik jāņem vērā, ka pastāv reāla iespēja valsts parāda līmenim gada beigās sasniegt ap 44% no IKP. Šāda iespēja pastāv, ja IKP samazinās par 7% un atbalsta pasākumi ar ievērojamu fiskālo ietekmi vairs netiek plānoti, tomēr ņemot vērā augsto situācijas nenoteiktību parāda līmenis var pieaugt vēl vairāk.

	2019	2020	2021	2022	2023
Reālā IKP izaugsme	2,2	-7,0	1,0	3,5	2,4
Nominālā IKP izaugsme	4,9	-7,9	2,4	5,6	4,4
Inflācija	2,8	0,4	1,7	2,0	2,0
IKP deflators	2,6	-1,0	1,3	2,0	1,9
Potenciālā IKP izaugsme	3,0	2,9	2,9	2,8	2,9
Izlaižu starpība	0,9	-8,8	-10,4	-9,8	-10,2

1. tabula. Padomes izskatītie un paspriestie makroekonomisko prognožu rādītāji, %.

Ņemot vērā COVID-19 krīzes straujo notikumu attīstību, Padome ir apņēmusies veikt ekonomiskās vides attīstības monitoringu Latvijā, publicējot īso situācijas novērtējumu divas reizes mēnesī [Padomes mājas lapā](#). Pirmā monitoringa pārskatā izteiktais Padomes viedoklis.

- 1) Padome kopumā atbalsta operatīvo valdības rīcību COVID-19 seku mīkstināšanai un uzskata, ka ieguldījumi veselības aprūpes sistēmas stiprināšanai, pasākumi uzņēmējdarbības atbalstīšanai un iedzīvotāju sociālajam atbalstam atbilst starptautiskajai labajai praksei šajā krīzes situācijā;
- 2) Padomei ir bažas, ka atbalsta pasākumi varētu atstāt vidēja un ilgtermiņa iespaidu uz valsts budžeta bilanci, tāpēc vēlreiz aicina valdību atbalsta instrumentus izveidot kā īstermiņa pasākumus ekonomikas stimulēšanai un ekonomiskā potenciāla saglabāšanai;
- 3) Respektējot valdības atbildību prioritāro finansēšanas virzienu izvēlē, Padome tomēr vērš uzmanību uz nepieciešamību sniegt lielāku atbalstu tām jomām, kas tiešā veidā nodrošina infekcijas ierobežošanu un slimnieku sekmīgu atveseļošanu;
- 4) Ņemot vērā lielo nenoteiktību ar ekonomiskās un fiskālās attīstības scenārijiem, pagaidām nav iespējams veikt precīzus aprēķinus par 2020. gada valsts budžeta bilanci un valsts parāda apjomu gada

beigās. Provizoriski, balstoties uz esošajiem datiem, vispārējās valdības budžeta deficīts 2020. gadā beigās varētu sasniegt 5,5%, bet valsts parāds 44% no IKP;

- 5) Padome norāda, ka jau tuvākajā laikā, kad krīzes makroekonomiskā ietekme būs precīzāk nosakāma, ir nepieciešama diskusija par vidēja termiņa budžeta bilances mērķiem. Saglabājot nemainīgu plānoto izdevumu apjomu 2021. un 2022. gadā, deficīts šajos gados varētu sasniegt vairāk par 4%. Tādēļ Padome vērš uzmanību uz nepieciešamību savlaicīgi plānot budžeta deficīta samazināšanas pasākumus pēckrīzes periodā, jau šobrīd izvērtējot prioritārās un saudzējamās nozares un paredzot konsolidēšanas pasākumus kā daļu no krīzes izejas stratēģijas.